

การถ่ายทอดคำสรรพนามในบทละครเรื่อง “ราชันนิราศ”

ณฐาประไพ ณ เชียงใหม่¹ และ ขนิษฐา กองทิพย์ จารุพินทุโสภณ¹

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปลคำสรรพนามในบทละครเรื่อง “ราชันนิราศ” (*Le Roi se meurt*) ของ เออแดน อีโอนีสโก (Eugène Ionesco) โดยในกระบวนการแปลและวิเคราะห์บทแปลได้ยึดหลักทฤษฎีการแปลแบบ ยึดความหมายของสถาบันชั้นสูงด้านการล่ามและการแปลแห่งมหาวิทยาลัยปารีส III (École Supérieure d’Interprètes et de Traducteurs หรือ ESIT) การแปลมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนทำความเข้าใจต้นฉบับ ขั้นตอนผลออกจากต้นฉบับ และขั้นตอนถ่ายทอดความหมายสู่ภาษาปลายทาง เนื่องจากภาษาฝรั่งเศสกับภาษาไทยมีระบบการใช้สรรพนามแตกต่างกัน จึงทำให้การแปลคำสรรพนามจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทยในบทละครเรื่อง ราชันนิราศ ต้องพิจารณาปัจจัยหลักหลายประการ ได้แก่ การทำความเข้าใจตัวละคร ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร ระบบการใช้สรรพนามของภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทย รวมถึงการใช้คำราชาศัพท์ นอกจากนี้ บทละครยังมิได้สร้างขึ้นเพื่อการอ่านเพียงอย่างเดียว แต่ยังสร้างเพื่อนำไปแสดงเป็นละครเวทีด้วย ดังนั้นภาษาที่ใช้ในบทละครจึงจำเป็นต้องกระชับ ชัดเจนและเป็นธรรมชาติเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจทั้งเรื่องราวและอารมณ์ที่สื่อมาได้ทันที

คำสำคัญ: การแปลคำสรรพนาม บทละครฝรั่งเศส คำราชาศัพท์ อีโอนีสโก

Translation of Pronouns in Play “Le Roi se meurt”

Nathaprapai Na Chiangmai¹ and Kanittha Kongtip Jarupintusophon¹

¹Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This article aims to study a pronoun translation in an absurdist play “Le Roi se meurt” of Eugène Ionesco. This play was analyzed and translated from French into Thai language based on the interpretative theory of translation by the École Supérieure d’Interprètes et de Traducteurs (ESIT) which composed of 3 processes: comprehension, deverbilization and re-expression. Thai personal pronoun system is different from French; therefore the significant factors affecting the choice of pronouns, including understanding character, character relationship, character emotion, Thai and French pronoun system, and royal language were thoroughly studied in this article. Furthermore, a special characteristic of play which is intended for theatrical performance is also important. As a result, language in play must be pragmatic that can be found in real-life conversations which is concise, clear and natural to ensure mutual understanding and to convey information.

Keywords: Pronoun translation, French play, Royal language, Ionesco

บทนำ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ “*บทแปลบทละครเรื่อง ราชันนิราศ ของเออแดน อีโอเนสโก พร้อมบทวิเคราะห์*” โดยแปลบทละครเรื่อง *Le Roi se meurt* จากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยได้ยึดหลักทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย¹ (Théorie interprétative de la traduction) ของสถาบันชั้นสูงด้านการแปลและการล่ามแห่งมหาวิทยาลัยปารีส III (École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs หรือ ESIT) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงการแปลมาใช้ในการแปลและการวิเคราะห์บทแปลครั้งนี้ ทฤษฎีนี้มีหลักการว่าการแปลไม่ได้มุ่งถ่ายภาษาจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง แต่เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจต้นฉบับก่อน แล้วจึงสื่อความหมายที่เข้าใจนั้นออกมาในอีกภาษาหนึ่ง กล่าวได้ว่ากระบวนการแปลเป็นกระบวนการทำความเข้าใจความหมายและถ่ายทอดความหมาย มากกว่าจะเป็นเพียงการเปรียบเทียบภาษา หลักทฤษฎีดังกล่าวได้แบ่งกระบวนการแปลออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจต้นฉบับ (Compréhension) การผล่ออกจากภาษาต้นฉบับ (Déverbalisation) และการถ่ายทอดความหมายสู่บทแปล (Réexpression)

ในขั้นแรก ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจต้นฉบับทั้งในแง่ของเนื้อหาและอารมณ์อย่างละเอียดเสียก่อน เพื่อให้เข้าใจจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์ เมื่อเข้าใจต้นฉบับอย่างถ่องแท้แล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการผล่ออกจากต้นฉบับ กล่าวคือผู้วิจัยต้องไม่ยึดติดกับคำ โครงสร้าง และรูปแบบของภาษาต้นฉบับ ให้เก็บเฉพาะความหมายและอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นอิสระจากภาษาเอาไว้ เมื่อผล่ออกจากภาษาต้นฉบับได้ก็จะสามารถถ่ายทอดความหมายในภาษาปลายทางได้อย่างเป็นธรรมชาติ ส่วนขั้นตอนการถ่ายทอด ผู้วิจัยต้องเลือกสรรถ้อยคำสำนวน และโครงสร้างให้ถูกต้องตามอรรถวิสัยลักษณ์และความนิยมใช้ของภาษาปลายทาง โดยยังคงรักษาความหมายและอารมณ์ของเรื่องไว้ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ทำให้บทแปลก่อผลกระทบทางอารมณ์ต่อผู้อ่านและผู้ชมดุจเดียวกับต้นฉบับ

ในขั้นตอนการถ่ายทอดบทแปลของบทละครเรื่อง *ราชันนิราศ* ผู้วิจัยยังต้องให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะของบทละคร ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเขียนบทละครไม่ได้ใช้สำหรับอ่านเท่านั้น แต่ใช้สำหรับนำไปสร้างละครเวทีให้ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลินด้วย ดังนั้นการใช้ภาษาในละครจะต้องสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจชัดเจนในทันที เนื่องจากคนดูไม่มีโอกาสหยุดคิดใคร่ครวญในระหว่างรับชม บทสนทนาในละครจึงมักมีลักษณะกระชับ กระฉับกระเฉง และน่าสนใจ² ในบทนำหนังสือ *แปลแปลงและแปรรูปบทละคร* (จักรกฤษณ์ ดวงพิตรา, 2544, น.10) มัทนี รัตตินิได้กล่าวถึงการแปลบทละครไว้ว่า ““ศาสตร์” และ “ศิลป์” ของการแปล-แปร-แปลง วรรณกรรมบทละครนั้นยากยิ่ง การแปลเพื่อการศึกษาหรืออ่านก็มีปัญหามากอยู่พอสมควร แต่การแปล หรือ ดัดแปลง เพื่อแสดงเป็นละครให้ผู้ชมไทยซึ่งมีภาษาและวัฒนธรรมต่างไปจากต้นฉบับนั้นยิ่งยากเป็นทวีคูณเพราะต้อง “จินตนาการ” ถึงการแสดง และการเจรจาตามบทบาท ให้เป็นธรรมชาติ ไม่แปร่งหู

¹ เลเตแรร์, มาร์ทีน, และคณะ, ศาสตร์การแปล: รวมบทความเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ, แปลโดย จิระพรรษ บุญเกียรติ และคณะ (กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์แปล คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), 9.

² นพมาส แววหงส์, ปรีทศิลป์ปะการละคร, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), 12.

และเป็นภาษาไทยอย่างสนิท ไร้กลิ่น “นมเนย” มีความเป็นไปได้ สมจริง น่าเชื่อ ไม่ขัดตา” กล่าวคือ นอกจากผู้วิจัยจะต้องถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทางที่รักษาความหมายและอารมณ์ให้ถูกต้อง โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบของภาษาต้นฉบับแล้ว ยังต้องคงลักษณะภาษาของงานเขียนประเภทบทละครไว้ อีกทั้งยังต้องเลือกใช้ระดับภาษาและคำสรรพนามให้เหมาะสมเช่นกัน

บทละครเรื่อง *ราชันนิราศ* (Le Roi se meurt) ซึ่งเป็นบทละครที่มีเพียง 1 องก์ เป็นหนึ่งในบรรดาผลงานชิ้นเอกของนักเขียนชื่อดังชาวฝรั่งเศสเชื้อสายโรมาเนียนาม เออแฌน อีโอนีสโก (Eugène Ionesco) ผู้ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกคณะกรรมการของบัณฑิตยสภาฝรั่งเศส³ (L'Académie française) ในปี ค.ศ. 1970 บทละครเรื่องนี้ปรากฏสู่สาธารณชนครั้งแรกในรูปแบบละครเวทีเมื่อ ค.ศ. 1962 และได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน บทประพันธ์นี้มีเอกลักษณ์โดดเด่น โดยนำเสนอปรัชญาการใช้ชีวิตของมนุษย์ผ่านละครแนวแอบส์เอร์ด (Théâtre de l'absurde) ซึ่งแพร่หลายในยุโรปช่วงทศวรรษ 1950 กลุ่มแอบส์เอร์ดมีความเชื่อหลักว่า ชีวิตไม่มีเหตุผล ไม่มีความหมาย ไม่มีสิ่งใดที่มีความหมายในโลกนี้ ละครแอบส์เอร์ดมักเสนอเรื่องราวแบบตลกขบขัน โครงเรื่องไม่ปะติดปะต่อกัน เน้นการขัดจังหวะ ขาดเหตุผลเชื่อมโยงและความไม่ประสานกันของเรื่อง ผู้ชมจะเข้าใจละครแอบส์เอร์ดได้ก็ต่อเมื่อถึงเหตุผลที่เคยชินและไม่พยายามดูเพื่อเข้าใจเรื่องราว แต่ต้องใช้ความรู้สึกไปตามสิ่งที่เห็นเพราะละครแอบส์เอร์ดจะเน้นที่วิธีเล่า ไม่ได้เน้นที่เนื้อเรื่อง

เรื่องย่อบทละคร

ราชันนิราศ เป็นเรื่องราวของราชาเบร็องเฌผู้ปกครองอาณาจักรแห่งหนึ่งในโลกสมมติ พระองค์เคยมีพระราชอำนาจอยู่เหนือทุกสรรพสิ่ง ราชาเบร็องเฌมีราชินีคู่บัลลังก์อยู่สองพระองค์คือราชินีมาร์เกอริตผู้แข็งแกร่ง และราชินีมาร์ฟู้ว่อนโยนนุ่มนวล วันหนึ่งราชินีมาร์เกอริตได้กราบทูลราชาเบร็องเฌว่าพระองค์กำลังจะเสด็จสวรรคตในอีก 1 ชั่วโมง 30 นาที ในคราวแรกราชาเบร็องเฌไม่ทรงเชื่อ แต่แล้วก็มีสัญญาณต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ราชินีมาร์เกอริตกราบทูลเป็นความจริง เช่น อาณาจักรของพระองค์ที่เคยเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดกลับทรุดโทรมลงทุกวัน เกิดภัยธรรมชาติขึ้นมากมาย และอำนาจที่เคยมีกลับสูญสลาย พระองค์ไม่ทรงสามารถควบคุมดินฟ้าอากาศได้เหมือนในอดีต ทุกสัญญาณต่างแสดงถึงความเสื่อมโทรมรอวันแตกดับ พระวรกายของราชาเบร็องเฌทรุดลงเรื่อย ๆ จนในที่สุดพระองค์ทรงไร้เรี่ยวแรง ไม่ทรงสามารถยืนได้ด้วยพระองค์เอง ถึงกระนั้น พระองค์ยังทรงพยายามขัดขืนทุกวิถีทางจนไม่หลงเหลือศักดิ์ศรีขององค์ราชาผู้เคยยิ่งใหญ่เกรียงไกร ทรงกลายเป็นเพียงมนุษย์คนหนึ่งที่น่าสงสารไม่อยากตาย ราชินีมาร์เกอริตกับหมอหลวงพยายามพูดเตือนสติราชาเบร็องเฌให้ทรงยอมรับความจริง แต่ราชินีมาร์เกอริตทรงเอาอกเอาใจและปลอบโยนราชาเบร็องเฌอยู่ร่ำไป เมื่อหัวนาทีสุดท้ายของราชาเบร็องเฌมาถึง ตัวละครอื่น ๆ ได้ทยอยหายไปหมด เหลือเพียงราชินีมาร์เกอริตที่ทรงเป็นผู้ชี้นำและทรงเกลี้ยกล่อมให้ราชาเบร็องเฌทรงยอมรับความตายอย่างสงบ ในที่สุดราชินีมาร์เกอริต

³ Thomas Gale, Ionesco, Eugene 1912–1994 [Online], 29 April 2019. Retrieved from <https://www.encyclopedia.com/arts/culture-magazines/ionesco-eugene-1912-1994>

ทรงหายไปเช่นกัน สุดท้ายแล้วหลงเหลือราชาเบรื่องเณพระองค์เดียวเท่านั้น พระองค์ทรงยอมรับความตายในที่สุด ทุกสิ่งสลายไปในความว่างเปล่า รวมทั้งตัวราชาเบรื่องเณเองด้วย

บทความนี้เน้นแสดงผลการวิจัยในประเด็นการถ่ายทอดคำสรรพนามในบทแปล เนื่องจากการใช้สรรพนามสามารถสื่อถึงระดับภาษาในเรื่อง สถานะ ความคิด นิสัยและอารมณ์ของตัวละคร รวมทั้งยังส่งผลต่ออรรถรสโดยรวมของงานประพันธ์ และเมื่อตัวละครหลักในบทละครนี้เป็นคนชนชั้นราชา จึงต้องพิจารณาหลักการใช้คำราชาศัพท์ รวมถึงการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบทละครเวที นอกจากนี้ ในบทละครยังมีการเปลี่ยนแปลงการใช้สรรพนาม ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ปัจจัยเกี่ยวเนื่องที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเลือกใช้สรรพนามให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

1. การวิเคราะห์เพื่อเลือกใช้สรรพนาม

การเลือกใช้สรรพนามที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นปัญหาใหญ่อย่างหนึ่งในการแปลบทละครเรื่องนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการใช้สรรพนามในบทแปล ประเด็นแรกคือ**การทำความเข้าใจตัวละคร** เนื่องจากสรรพนามที่ตัวละครใช้ต้องสอดคล้องกับสถานะและบทบาทของตัวละคร นอกจากนี้ ศึกษาตัวละครแต่ละตัวแล้ว ยังต้องศึกษา**ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครต่าง ๆ** เนื่องจากการใช้สรรพนามอาจเปลี่ยนไปตามความสัมพันธ์ของคู่สนทนา นอกจากนี้ **อารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร**ยังอาจส่งผลให้คู่สนทนาเปลี่ยนระดับภาษาที่ใช้ รวมถึงสรรพนามด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังจำเป็นต้องศึกษา**ระบบการใช้สรรพนามของภาษาไทย โดยเฉพาะการใช้ราชาศัพท์** เนื่องจากตัวละครหลัก 3 ตัวในบทละครเรื่องนี้เป็นชนชั้นราชา

1.1 การทำความเข้าใจตัวละคร

ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์ตัวละครอย่างละเอียดลึกซึ้งเพราะจะทำให้เข้าใจแนวคิด นิสัยใจคอ อารมณ์ และการกระทำของตัวละครนั้น ๆ ซึ่งส่งผลต่อการเลือกใช้สรรพนามให้เหมาะสมกับตัวละคร สอดคล้องกับความคุ้นชินของผู้อ่านและผู้ชม และสามารถนำมาพูดในการแสดงจริงได้อย่างเป็นธรรมชาติ

บทละครเรื่องนี้มีตัวละครทั้งสิ้น 6 ตัว ได้แก่ ราชาเบรื่องเณ ราชนิมาร์เกอร์ิต ราชนิมารี หมอหลวงจูเลียต และทหารยาม โดยตัวละครในเรื่องไม่เพียงแต่มีหน้าที่ดำเนินเรื่องไปให้ถึงจุดจบเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวแทนปรัชญาการดำเนินชีวิตและสัญลักษณ์บางอย่างอีกด้วย

1.1.1 ราชาเบรื่องเณ

ราชาเบรื่องเณนำเสนอภาพของมนุษย์ธรรมดาคนหนึ่งที่ใช้ชีวิตอยู่เพื่อแสวงหาความสุขเท่านั้น และไม่เคยเตรียมใจรับความจริงว่าต้องตายมาก่อน แต่เดิมราชาเบรื่องเณทรงเป็นพระราชผู้ยิ่งใหญ่ ทรงเคยนำกองทัพพิชิตดินแดนศัตรูมากมายและเคยมีพระราชอำนาจเหนือธรรมชาติทั้งปวง ราชาเบรื่องเณทรงหลงระเริงไปกับความสุข ไม่ทรงใส่ใจที่จะเข้าใจและขบคิดเกี่ยวกับชีวิตและความตายอย่างจริงจัง ไม่ว่าราชนิมาร์เกอร์ิตจะทรงตกเตือนสักกี่ครั้งก็ตาม พระองค์ทรงผัดวันประกันพรุ่งไปเรื่อยเพราะทรงมองว่ายังมีเวลาเหลืออีกมากนัก

กระทั่งวันหนึ่งราชินีมาร์เกอริตได้กราบทูลว่าพระองค์จะเสด็จสวรรคต ในตอนแรกราชาเบร็องเฌไม่ทรงเชื่อ แต่แล้วสถานการณ์ต่าง ๆ ก็ทำให้รู้ว่าเวลาของพระองค์หมดลงแล้วจริง ๆ พระองค์ทรงดิ้นรนขัดขืน ไม่ยอมรับความจริงกระทั่งไม่เหลือภาพลักษณ์ของราชาผู้สูงส่งน่ายำเกรงอีกต่อไป พระองค์ทรงเป็นเหมือนคนธรรมดาคนหนึ่งที่ยอมรับความจริงไม่ได้

ราชาเบร็องเฌยังสะท้อนให้เห็นภาพการใช้ชีวิตของมนุษย์ว่า เหตุการณ์ต่างๆ ทั้งดีและร้ายที่มนุษย์ประสบมาล้วนทั้งร่อยรอยไว้ในตัวมนุษย์ เมื่อวันเวลาผันผ่านไป สิ่งทีละสมไวก้ก็มีมากขึ้น นึกขึ้น และเมื่อถึงเวลาต้องจากไป ความตายจะเป็นสิ่งที่ปลดปล่อยพันธนาการทั้งปวง ผู้ประพันธ์ได้เสนอแนวคิดนี้ผ่านการกระทำของราชินีมาร์เกอริตที่ทรงทำท่ายกลูกตุ้ม และกระสอบล่องหนออกจากราชาเบร็องเฌก่อนที่พระองค์จะสวรรคต

1.1.2 ราชินีมาร์เกอริต

ราชินีมาร์เกอริตเป็นตัวแทนของความจริงและเหตุผล พระนางทรงรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าว่าราชาเบร็องเฌจะเสด็จสวรรคตเวลาใดและยังเหลือเวลาอีกเท่าไร พระนางยังทรงเป็นผู้คอยกล่าวเตือนราชาเบร็องเฌอยู่เสมอให้เตรียมใจนึกถึงความตายไว้บ้าง เพราะเรื่องนี้ต้องมาถึงสักวันหนึ่งในอนาคตแต่อีกฝ่ายกลับไม่เคยใส่ใจ

ราชินีมาร์เกอริตยังเป็นตัวแทนของผู้ที่ใช้ชีวิตทุกวินาทีอย่างมีคุณค่า เพื่อไม่ต้องเสียใจภายหลัง การเตรียมตัวก่อนตายจึงหมายถึงการดำเนินชีวิตโดยไม่ประมาท ควรมีสติอยู่เสมอ พึงระลึกได้ว่าทุกวินาทีกำลังผ่านไปโดยไม่สามารถย้อนกลับไปแก้ไขสิ่งใดได้อีก ดังเช่นที่ราชินีมาร์เกอริตตรัสกับราชาเบร็องเฌว่าราชาเบร็องเฌทรงหลงทางไปกับสิ่งรอบข้างจนลืมไปแล้วว่าจุดหมายสุดท้ายของชีวิตคือความตาย

ราชินีมาร์เกอริตทรงสั่งสอนให้ราชาเบร็องเฌรู้จักปล่อยวาง ไม่ยึดติดกับชีวิต อาณาจักรและอำนาจ โดยพยายามชี้แนะให้พระองค์สละราชสมบัติ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเลิกยึดติดกับอำนาจ ผู้ประพันธ์ได้สร้างบทบาทให้ราชินีมาร์เกอริตเปรียบเสมือนปรมาจารย์ในพุทธศาสนานิกายเซน⁴ (Zen Buddhism) ซึ่งเป็นผู้นำแนวทางสู่ความว่างเปล่าให้แก่ศิษย์ แนวคิดของนิกายเซนไม่ยอมรับการมีตัวตน เชื่อว่าร่างกายไม่มีตัวตน มีแต่ความว่างเปล่าเท่านั้นซึ่งตรงกับตอนจบของบทละครที่ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนสูญสลายไปหมด รวมทั้งราชาเบร็องเฌด้วย เมื่อละครจบทุกสิ่งก็หายไปไม่มีอะไรหลงเหลืออยู่ อันที่จริงแล้วความว่างเปล่าที่วานี้ก็คือความตายนั่นเอง

1.1.3 ราชินีมารี

ราชินีมารีทรงเป็นตัวแทนของผู้ที่ใช้ชีวิตเพื่อแสวงหาความสุขเพียงอย่างเดียว โดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใดแก่ทั้งตนเองและผู้อื่น กิจกรรมของพระองค์มิไ้เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ราชินีมารีมีนิสัยอ่อนหวานนุ่มนวล และเป็นคนที่ราชาเบร็องเฌรักมากที่สุดเพราะความอ่อนโยนของพระนาง

⁴ Marie-Claude Hubert, Eugene Ionesco, (Malesherbes: Maury-Imprimeur S.A, 1990.)

ราชินีมาร์นับเป็นตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของอารมณ์ความรู้สึก ขณะที่ราชาเบร็องเเม่ค่อย ๆ ยอมรับความจริงว่าพระองค์กำลังจะดับสูญ ราชินีมาร์ก็แสดงให้เห็นว่าพระนางหมดความสำคัญลง และไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ต่อราชาเบร็องเเม่ต่อไป จากเหตุการณ์นี้แสดงว่าราชาเบร็องเเม่มีเหตุผลและยอมรับความจริงมากขึ้น ไม่ได้หลงเพื่อฝันนึกทำอะไรตามใจพระองค์เองเหมือนเมื่อก่อน นั่นคือเอนเอียงไปทางราชินีมาร์เกอร์ิต ซึ่งเป็นตัวแทนของเหตุผลมากกว่าทางราชินีมาร์ที่เป็นตัวแทนของอารมณ์

1.1.4 หมอหลวง

หมอหลวงเป็นตัวแทนของคนมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ทำหน้าที่เป็นศัลยแพทย์ เพฆฆฆต นักแบคทีเรียวิทยาและนักโหราศาสตร์ เขาเป็นคนมีเหตุผลและเป็นผู้สนับสนุนราชินีมาร์เกอร์ิตในทุก ๆ ทาง หมอหลวงเป็นผู้วินิจฉัยอาการของราชาเบร็องเเม่และยืนยันว่าพระองค์จะต้องตาย หมอหลวงสามารถบอกเหตุการณ์ล่วงหน้าได้จากการวิเคราะห์อาการและดูคำทำนายจากดวงดาว จากตำแหน่งหน้าที่ของเขานับได้ว่าเป็นผู้รอบรู้คนหนึ่งที่ได้ทั้งช่วยชีวิต ทำลายชีวิต และทำนายชีวิต ถึงกระนั้นเขาก็ไม่สามารถช่วยราชาเบร็องเเม่ให้รอดพ้นจากความตายได้

1.1.5 ทหารยาม

ทหารยามเป็นตัวแทนของกองทัพซึ่งแสดงถึงแสนยานุภาพของอาณาจักร ตัวละครนี้มีหน้าที่ประกาศเปิดตัวละครทุกตัวตอนต้นเรื่อง แจ้งอาการของราชาเบร็องเเม่เป็นระยะ ๆ ให้ผู้อ่านรับรู้ และประกาศท่าทางของตัวละครอื่น บทบาทของเขาเป็นกลาง ทำหน้าที่เหมือนหุ่นไม่มีอารมณ์ความรู้สึก เพียงประกาศสิ่งที่เกิดขึ้นเท่านั้น นอกจากนั้น การที่ทหารยามป่วยเป็นโรคไขข้ออักเสบ แสดงว่ากองทัพไม่ได้ฝึกซ้อมและขยับเขยื้อนลำบาก ข้อนี้บ่งบอกว่าอาณาจักรอ่อนแอ และการที่ราชาเบร็องเเม่ออกคำสั่งแล้วทหารยามไม่ปฏิบัติตามได้แสดงว่าพระองค์สูญเสียอำนาจในการควบคุมกองทัพไปแล้ว

1.1.6 จูเลียต

จูเลียตเป็นตัวแทนของประชาชน ทำหน้าที่เป็นนางกำนัลและนางพยาบาล จูเลียตเล่าชีวิตประจำวันของเธอให้ราชาเบร็องเเม่ฟัง ทำให้ผู้อ่านรู้ว่าชีวิตของทั้งสองคนช่างแตกต่างกันมากทั้งที่เกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน ในตอนสุดท้ายจูเลียตก็ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของราชาเบร็องเเม่เช่นเดียวกับทหารยาม อันเป็นสัญญาณว่าพระองค์ทรงสูญเสียอำนาจที่มีต่อประชาชนไปแล้ว

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร

คำสรรพนามไม่ได้เป็นเพียงคำแทนตัวผู้พูดผู้ฟังเท่านั้น แต่ยังบ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างกันอีกด้วย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครจะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจนิสัยและความคิดของตัวละครแต่ละตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการถ่ายทอดบทแปลและการเลือกใช้คำสรรพนามให้เหมาะสม โดยในบทความนี้ผู้วิจัยนำเสนอความสัมพันธ์ของตัวละครหลัก 3 ตัว คือราชาเบร็องเเม่ ราชินีมาร์เกอร์ิต และราชินีมาร์

1.2.1 ราชาเบรื่องเณและราชินีมาร์เกอริต

แม้ว่าตามสถานะทางสังคมแล้วราชาเบรื่องเณและราชินีมาร์เกอริตนับเป็นคู่ครองกัน แต่ความสัมพันธ์ของทั้งสองกลับเป็นไปในรูปแบบกึ่งเพื่อนกึ่งอาจารย์ ไม่มีความรักใคร่ทะนุถนอมกันฉันท์คนรัก มีเพียงความห่วงใยที่แสดงออกอย่างเย็นชาเท่านั้น แต่เดิมราชินีมาร์เกอริตมักคอยดักเตือนราชาเบรื่องเณอยู่ห่าง ๆ ให้ตระหนักถึงการมีชีวิตอย่างมีคุณค่า และให้เตรียมใจยอมรับความตายที่ต้องมาถึงในสักวันอยู่เสมอ แต่ราชาเบรื่องเณกลับเมินเฉยต่อคำแนะนำนั้นมาตลอด

1.2.2 ราชาเบรื่องเณและราชินีมารี

ราชาเบรื่องเณรักและทะนุถนอมราชินีมารีอย่างยิ่ง ทั้งสองครองรักกันฉันท์สามีภรรยา แสดงความรักต่อกันอย่างอ่อนหวานนุ่มนวลและมีความเป็นห่วงเป็นใยให้กันเปี่ยมล้น ราชินีมารีนั้นเป็นห่วงราชาเบรื่องเณมาก เมื่อรู้ว่าอีกฝ่ายกำลังจะตายก็ทำใจไม่ได้จึงร้องไห้อยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังพยายามให้กำลังใจราชาเบรื่องเณว่าพระองค์จะหายป่วยและจะไม่ตาย

1.2.3 ราชินีมาร์เกอริตและราชินีมารี

ส่วนลึกในจิตใจของราชินีมาร์เกอริตอิจฉาที่ราชินีมารีได้รับความรักและความสำคัญจากราชาเบรื่องเณมากกว่า อีกทั้งราชินีมารียังมีส่วนทำให้ราชาเบรื่องเณละเลยคำตักเตือนของตน ราชินีมาร์เกอริตจึงขมความรู้สึกไม่พอใจเหล่านั้นไว้ข้างใน ฉากหน้าราชินีมาร์เกอริตจึงปฏิบัติต่อราชินีมารีอย่างให้เกียรติเท่าเทียมกัน แต่แล้วเมื่อมีเหตุการณ์มากระทบความไม่พอใจที่สะสมไว้ ราชินีมาร์เกอริตจึงแสดงความขุ่นเคืองออกมา

1.3 การใช้บุรุษสรรพนามในภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทย

การใช้บุรุษสรรพนามในภาษาฝรั่งเศสและภาษาไทยมีความแตกต่างกันมาก เนื่องจากทั้งสองประเทศมีระบอบการปกครอง แนวคิด และวิถีชีวิตแตกต่างกัน ในภาษาไทยมีคำให้เลือกใช้มากมาย สรรพนามแทนตัวผู้พูดคนเดียวจะใช้ไม่เหมือนกันก็ได้ขึ้นอยู่กับบริบท นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาความเก่า-ใหม่ของบทประพันธ์อีกด้วย แต่ภาษาฝรั่งเศสมีจำนวนบุรุษสรรพนามไม่มากนักและมีวิธีการใช้ไม่ซับซ้อน สรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 คำสรรพนามที่มีใช้ในภาษาฝรั่งเศส

สรรพนามบุรุษที่	เอกพจน์	พหูพจน์	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด-ผู้ฟัง
1	Je	Nous	Je : คำแทนตัวผู้พูดคนเดียว Nous : คำแทนตัวผู้พูดหลายคน
2	Tu	Vous	Tu : ใช้กับผู้มีศักดิ์เท่าเทียมกัน หรือต่ำกว่า หรือแสดงความสนิทสนม Vous : มีหลักการใช้ 2 รูปแบบหลัก คือ พหูพจน์ ใช้เรียกคนหลายคน เรียกได้ทั้งคนคุ้นเคยและไม่คุ้นเคย เอกพจน์ เป็นคำสุภาพ กลาง ๆ ใช้กับผู้ที่เราแสดงความเคารพยกย่องให้เกียรติ หรือคนที่ไม่คุ้นเคย
3	Il, Elle, On	Ils, Elles	-

ในภาษาไทยมีคำบุรุษสรรพนามให้เลือกใช้หลากหลาย และต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมมากมาย ในปี พ.ศ. 2540 กาญจนา นาคนิสกุลได้ให้รายละเอียดในเรื่องนี้ไว้ในบทความเรื่อง คำสรรพนามในภาษาไทย สะท้อนวัฒนธรรมไทยว่า หากจะแปลบุรุษสรรพนามจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย จะต้องพิจารณาว่าผู้พูด “เป็นใคร เพศอะไร อายุมากน้อยเพียงใด กำลังพูดกับใคร มีความสัมพันธ์กับผู้พูดในสถานใด เป็นญาติลำดับใด หรือเป็นคนที่รู้จักกัน ถ้ารู้จักกัน ก็ต้องรู้ว่ารู้จักกันมากน้อยเพียงใด สนทนากับใคร เป็นครูกับศิษย์หรือเป็นเพียงคนแปลกหน้า เป็นต้น และขณะที่พูดนั้นพูดอย่างเป็นทางการ อย่างลาลอง หรือเป็นกันเอง เนื้อความที่พูดนั้นพูดอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน พูดอย่างปรกติธรรมตา หรือกำลังโกรธ นอกจากนี้ยังจะต้องรู้ว่าผู้พูดนั้นมีพื้นฐานทางสังคมระดับใด” (ย่อหน้าที่ 3)

การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์สามารถทำให้การใช้สรรพนามเปลี่ยนไปได้เช่นกัน เช่น เมื่อผู้พูดอารมณ์ไม่ดี การแปลต้องใช้สรรพนามสื่อว่าอารมณ์ไม่ดี ในภาษาฝรั่งเศสมีคำแทนตัวผู้พูดคือ Je และ Nous ดังนั้นแม้ว่าผู้พูดจะอารมณ์เกรี้ยวกราดสักเพียงใด แต่ก็ใช้ได้เพียง Je และ Nous ซึ่งแตกต่างจากในภาษาไทยที่มีคำสรรพนามเปลี่ยนไปตามอารมณ์จำนวนมาก เช่น ยามอารมณ์ปกติเรียกคู่สนทนาว่า เธอ คุณ หรือ ท่าน แต่เมื่ออารมณ์โกรธเข้าครอบงำก็เปลี่ยนไปเรียกว่า แก เอ็ง หรือ มึง ได้เช่นกัน

1.4 การใช้คำราชาศัพท์

เมื่อพิจารณาสถานะของตัวละครในเรื่องจะพบว่า ตัวละครหลัก 3 ตัว (ราชาเบร็องเฌ ราซินีมาร์เกอริต และราซินีมารี) มีสถานะราชา ซึ่งในภาษาไทยจะต้องใช้คำราชาศัพท์อันหมายถึงการใช้คำสุภาพให้ถูกต้องเหมาะสมกับชั้นหรือฐานะของบุคคล เป็นถ้อยคำแสดงความรู้สึยกย่องเทิดทูน รวมทั้งเป็นคำแสดงความเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ โดยสามารถจัดลำดับชั้นบุคคลในราชาศัพท์ไว้ 5 ชั้นคือ ราชา เจ้านาย พระสงฆ์ ขุนนาง และสุภาพชน (วรนนท์ อักษรพงศ์, 2528, หน้า 21-22) แต่ในภาษาฝรั่งเศส ราชาศัพท์จะปรากฏเฉพาะในคำเรียกขานชนชั้นกษัตริย์ด้วยความเคารพว่า “Sa Majesté หรือ Votre Majesté” แตกต่างจากในภาษาไทย

ผู้วิจัยปรับใช้คำราชาศัพท์ไปบ้างเนื่องจากพิจารณาว่า เรื่องราวของกษัตริย์ในบทละครเรื่องนี้เป็นเพียงเรื่องราวสมมติ สถานที่ในการดำเนินเรื่องก็ไม่ใช่สถานที่ที่มีอยู่จริง ผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสเชื้อสายโรมานีโยก็ไม่ใช่ผู้ที่คุ้นเคยกับการปกครองระบอบกษัตริย์ ประกอบกับเนื้อเรื่องเน้นไปที่ความสัมพันธ์ของอาณาจักรและความตายขององค์ราชาที่ทรงใช้ชีวิตและพระราชอำนาจไปในทางไม่ถูกไม่ควร การนำคำราชาศัพท์ที่เป็นแบบแผนของประเทศไทยมาใช้ในการแปลบทละครเรื่องนี้จึงอาจไม่สมควร เพราะราชาศัพท์มีลักษณะยกย่องให้เกียรติ และแสดงฐานะอันสูงส่งสมเป็นองค์สมมติเทพ นอกจากนี้ เนื่องจากบทละครมีจุดประสงค์เพื่อนำไปแสดงละครเวทีจึงต้องเน้นบทสนทนาที่เป็นธรรมชาติและสามารถเข้าใจได้ทันที การใช้ราชาศัพท์เต็มรูปแบบในภาษาไทยจะทำให้ผู้อ่านและผู้ชมรู้สึกสับสน จนไม่สามารถติดตามเรื่องราวที่น่าเสนอได้อย่างมีอรรถรส

เมื่อตัดสินใจจะปรับระดับคำราชาศัพท์ลง ผู้วิจัยลองอ่านหนังสือนิยายแปลจากต่างประเทศหลาย ๆ เล่ม เช่น แมคเบธ พิภพพญามังกร ฮองเฮาผู้ไร้คุณธรรม ขายาผู้มีคุณธรรม และว่าด้วยอาชีพนางสนม เป็นต้น พบว่าผู้แปลมักใช้คำราชาศัพท์ในระดับหม่อมเจ้าแทน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ในระดับเดียวกันเพราะมองว่าผู้อ่านและผู้ชมน่าจะคุ้นชินกันพอสมควร

2. การถ่ายทอดคำสรรพนามในบทละครเรื่อง “ราชันนิราศ”

เมื่อพิจารณาประเด็นต่างๆ ที่มีผลต่อการเลือกใช้คำสรรพนามแล้ว ผู้แปลได้เลือกใช้สรรพนามในกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตัวละคร	สรรพนามบุรุษที่ 1	สรรพนามบุรุษที่ 2	สรรพนามบุรุษที่ 3
ราชาเบรื่องแถม	เรา (พูดกับสามัญชน) ข้า (พูดกับราชินี)	ท่าน (ราชินีเรียก) ฝ่าพระบาท พระองค์ (สามัญชนเรียก)	พระองค์ เขา (มาร์เกอริตเรียกท้ายเรื่อง)
ราชินีมาร์เกอริต	เรา (พูดกับสามัญชน) ข้า (พูดกับราชาและราชินี)	เจ้า (ราชาเรียก) ท่าน (ราชินีเรียก) พระนาง (สามัญชนเรียก)	พระนาง
ราชินีมารี	เรา (พูดกับสามัญชน) ข้า (พูดกับราชาและราชินี)	เจ้า (ราชากับราชินีเรียก) พระนาง (สามัญชนเรียก)	พระนาง นาง (มาร์เกอริตเรียกท้ายเรื่อง)
หมอลาง	กระหม่อม	ท่าน (สามัญชนเรียก) เจ้า (ราชากับราชินีเรียก)	เขา
จูเลียต	หม่อมฉัน	เจ้า	นาง
ทหารยาม	กระหม่อม	เจ้า	เขา

จากตารางด้านบนในช่องสรรพนามบุรุษที่ 2 และ 3 เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงคำสรรพนามที่ตัวละครใช้เรียกกันในเรื่อง โดยการเปลี่ยนแปลงมีเหตุผล 2 ประการ คือ เปลี่ยนตามอารมณ์ตัวละคร และเปลี่ยนตามพัฒนาการตัวละครราชาเบรื่องแถม

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการถ่ายทอดและการเปลี่ยนแปลงคำสรรพนามที่น่าสนใจจากบทแปลเรื่อง *ราชันนิราศ* มาอธิบายเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนขึ้นดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ต้นฉบับ

LE ROI

Mais **je** le sais, bien sûr. Nous le savons tous. **Vous** me le rappellerez quand il sera temps. Quelle manie avez-**vous**, Marguerite, de m'entretenir de choses désagréables dès le lever du soleil.

(หน้า 33)

บทแปล

พระราชา

แนละสี ข้ารู้อยู่แล้วว่า เราทุกคนก็รู้นี้ว่า เจ้าค่อยมาเตือนข้าเมื่อถึงเวลาก็แล้วกัน **เจ้านี้**มันนิสัยอย่างไรกัน มาร์เกอริต ไยจึงต้องมาพูดเรื่องแสดงหูกกับข้าแต่เจ้าตรู (หน้า 34)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นตอนที่ราชินีมาร์เกอริตบอกราชาเบรื่องเฒ่าพระองค์กำลังจะสวรรคต ทำให้ราชาเบรื่องเฒ่าไม่พอใจ ผู้วิจัยใช้สรรพนามแทนตัวราชาเบรื่องเฒ่าว่า “ข้า” และเรียกราชินีมาร์เกอริตว่า “เจ้า” ในกรณีนี้แม้ต้นฉบับจะใช้คำว่า “Vous” ซึ่งหมายความว่า “ท่าน หรือ คุณ” เพราะตามฐานันดรแล้วราชาเบรื่องเฒ่าคือกษัตริย์ซึ่งเป็นลำดับขั้นสูงสุด อยู่เหนือราชินีมาร์เกอริต นอกจากนั้นยังพิจารณาว่าน้ำเสียงของผู้พูดด้วย จากรูปประโยคและคำศัพท์ที่ราชาเบรื่องเฒ่าใช้แสดงให้เห็นว่าผู้พูดไม่พอใจ

ผู้วิจัยจึงใช้สรรพนามแทนตัวราชาเบรื่องเฒ่าว่า “ข้า” และเรียกตัวละครที่เหลือทั้งหมดว่า “เจ้า” โดยตลอดทั้งเรื่องด้วยเหตุผลของฐานันดร

ตัวอย่างที่ 2ต้นฉบับ

MARGUERITE

Sire, je dois vous mettre au courant.

(หน้า 35)

บทแปล

มาร์เกอริต

ฝ่าพระบาท หม่อมฉันมีเรื่องจะกราบทูลพะคะ

(หน้า 36)

ตัวอย่างที่ยกมานี้เป็นเหตุการณ์ที่ราชินีมาร์เกอริตบอกราชาเบรื่องเฒ่าพระองค์กำลังจะสวรรคตสำหรับราชินีมาร์เกอริต ในช่วงต้นเรื่องยังให้ความเคารพรราชาเบรื่องเฒ่าโดยเรียกพระองค์ว่า “Sire” ผู้วิจัยแปลว่า “ฝ่าพระบาท” ซึ่งเป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แก่พระองค์เจ้าถึงหม่อมเจ้า แทนคำว่า “ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท” ซึ่งเป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้แก่พระมหากษัตริย์ (ตามเหตุผลที่ได้กล่าวไปแล้ว ส่วนที่ผู้วิจัยให้ราชินีมาร์เกอริตแทนตนเองว่า “หม่อมฉัน” แทนคำว่า “ข้า” เพื่อแสดงความเคารพตามฐานันดร ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับคำที่เรียกราชาเบรื่องเฒ่าด้วย เห็นได้ว่าการแปลคำสรรพนามต้องเลือกใช้ให้ถูกคู่สรรพนาม มิเช่นนั้นจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกลึกลับ เช่น แปลว่า ฝ่าพระบาทกับข้า หรือ เจ้ากับหม่อมฉันการเลือกใช้คำสรรพนามไม่ถูกต้องจะทำให้รู้สึกไม่เป็นธรรมชาติและไม่สอดคล้องต่อความคุ้นชินของชาวไทย

ตัวอย่างที่ 3ต้นฉบับ

MARGUERITE

[...] (Au Roi.) **Renonce** aussi à cet empire. **Renonce** aussi aux couleurs. Cela t'égare encore, cela **te** retarde. **Tu** ne **peux** plus t'attarder, **tu** ne peux plus t'arrêter, **tu** ne dois pas. (Elle s'écarte du Roi.) **Marche** tout seul, n'**aie** pas peur. **Vas-y**. [...]

(หน้า 191)

บทแปล

มาร์เกอร์ิต

[...] (พูดกับพระราชา) **ตัดขาด**จากอาณาจักรนี้เสีย ตัดขาดจากสิ่งต่าง ๆ ด้วย มันทำให้ท่านหลงทางอยู่ มัน
 หน่วงเหนี่ยวท่านไว้ แต่ท่านจะมัวอืดอาดอยู่ไม่ได้ ท่านหยุดไม่ได้แล้ว ท่านต้องไม่หยุด (ขยับตัวออกจาก
 พระราชา) **เดินไปคนเดียวสิ** ไม่ต้องกลัว ไปเลย [...]

(หน้า 192)

ตัวอย่างที่ 3 นี้อยู่ในช่วงท้ายเรื่อง เป็นตอนที่ราชินีมาร์เกอร์ิตบอกให้ราชาเบร็องเผล่อยางจากสิ่ง
 รอบตัวเพื่อเตรียมใจพร้อมรับการดับสูญที่กำลังจะเกิดขึ้น ในเหตุการณ์นี้บทบาทของราชินีมาร์เกอร์ิตได้พัฒนา
 เป็นผู้นำแนวทาง และเป็นหลักยึดให้ราชาเบร็องเผล่อยาง ๆ สงบจิตใจ ส่วนราชาเบร็องเผล่ เป็นช่วงที่พระองค์
 เพื่อ ไม่มีสติและพูดไปเรื่อยเปื่อยเกี่ยวกับสีสันต่าง ๆ รอบตัว ราชินีมาร์เกอร์ิตจึงพยายามพูดเรียกสติ
 ราชาเบร็องเผล่ น้ำเสียงที่ใช้จึงเป็นไปในเชิงสั่งสอนและออกคำสั่ง สังเกตได้จากรูปประโยคคำสั่งที่สั่งกับ Tu ซึ่ง
 มักใช้กับผู้ที่มิสถานะต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่าตอนนี้ราชินีมาร์เกอร์ิตมีอำนาจเหนือราชาเบร็องเผล่แล้ว อย่างไรก็ตาม
 แม้ว่าสถานะขององค์ราชาจะถดถอยลงเป็นอย่างมาก แต่ผู้วิจัยยังคงต้องใช้สรรพนามภาษาไทยที่ไม่ต่ำต้อย
 หรือหยาบคาย เนื่องจากคนไทยให้ความเคารพพระมหากษัตริย์สูงสุด ดังนั้นจึงไม่เหมาะสมที่จะเรียกตัวละคร
 ซึ่งมีฐานะเป็นราชาด้วยคำที่ดูต่ำกว่าผู้พูด นอกจากนี้ ยังสังเกตได้ว่า นอกจากบุรุษสรรพนาม “ท่าน” แล้ว
 ประโยคที่เหลือทั้งหมดไม่มีการใช้ราชาศัพท์ ตรงจุดนี้ ผู้วิจัยต้องการแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของ
 ตัวละคร ซึ่งส่งผลถึงการเปลี่ยนน้ำเสียง ระดับภาษา และการใช้คำ

ตัวอย่างที่ 4ต้นฉบับ

LE ROI

[...] Nous pensions aux mêmes choses en même temps. **Tu** terminais la phrase que **j'**avais
 commencée dans ma tête. **Je** t'appelais pour que **tu** me frottes le dos quand **je** prenais
 mon bain. **Tu** choisissais mes cravates. **Je** ne les aimais pas toujours. Nous avons des conflits
 à ce sujet. Personne ne l'a su, personne ne le saura.

(หน้า 145)

บทแปล

พระราชา

[...] เราคิดเหมือนกันในเวลาเดียวกัน **เจ้า**ต่อประโยคที่ข้าคิดอยู่ในหัวให้จบได้ **ข้า**เรียกเจ้าให้มาช่วยถูหลังตอน
 อาบน้ำ **เจ้า**เลือกเนคไทให้ข้า แต่ก็ไม่ได้ถูกใจข้าไปเสียทุกครั้งหรอก เราเถียงกันเรื่องนี้ ไม่มีใครรู้และจะไม่มีใคร
 รู้ด้วย

(หน้า 146)

ตัวอย่างนี้เป็นตอนที่ราชาเบร็องเผล่พูดเพื่อย้อนรำลึกอดีตแสนหวานที่พระองค์มีร่วมกับราชินีมาร์
 ราชาเบร็องเผล่แทนตนเองว่า “Je/ข้า” และเรียกราชินีมาร์ว่า “Tu/เจ้า” เพื่อแสดงความสนิทสนม แม้ว่า
 สรรพนามที่ราชาเบร็องเผล่ใช้ระหว่างพระองค์กับราชินีมาร์จะเหมือนกับที่พระองค์ใช้กับราชินีมาร์เกอร์ิต แต่
 ด้วยรูปประโยคและน้ำเสียงทำให้สัมผัสได้ว่าความรู้สึกที่พระองค์มีต่อราชินีทั้งสองแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ยามที่

ราชาเบร็องเฌพูดกับราชินีมาร์จะรู้สึกถึงความอ่อนโยน แต่ยามพูดกับราชินีมาร์เกอร์ิตไม่ว่าเวลาใดจะสัมผัสได้เพียงความเย็นชา การถ่ายทอดคำสรรพนามในสถานการณ์นี้จึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดผู้ฟังและอารมณ์ขณะพูดให้ดี

ตัวอย่างที่ 5

ต้นฉบับ

MARGUERITE, à Marie.

Vous avez les yeux tout rouges, **ma chère**. Cela nuit à **votre** beauté.

(หน้า 7)

บทแปล

มาร์เกอร์ิต พูดกับมารี

ตาแดงก่ำเขียว **น้องหญิง** จักทำให้ **เจ้า** ไม่งดงามนะ

(หน้า 8)

ตัวอย่างที่ 5 เป็นตอนที่ราชินีมาร์เกอร์ิตกล่าวพลบโยนราชินีมาร์ซึ่งร้องไห้จนดวงตาบอบช้ำ เนื่องจากทำใจไม่ได้ที่รู้ว่าราชาเบร็องเฌจะสวรรคต แม้ว่าในต้นฉบับราชินีมาร์เกอร์ิตจะเรียกราชินีมารีว่า “Vous” แต่ผู้วิจัยเลือกแปลว่า “เจ้า” แทนคำว่า “ท่าน” เนื่องจากมองว่าฐานันดรของราชินีมาร์เกอร์ิตอยู่เหนือกว่าเพราะเป็นพระมเหสีเอก และราชินีมาร์เกอร์ิตมักแสดงตนข่มราชินีมารีอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดี สถานการณ์ในตัวอย่างนี้ราชินีมาร์เกอร์ิตยังรู้สึกเอ็นดูราชินีมารีอยู่บ้าง การเรียกอีกฝ่ายว่า “น้องหญิง” ก็บอกเป็นนัยแล้วว่าผู้พูดมีศักดิ์สูงกว่าและให้ความรู้สึกเอ็นดูผู้ฟัง

ตัวอย่างที่ 6

ต้นฉบับ

MARGUERITE, à Juliette.

[...] (A Marie.) [...] Cette influence détestable que **vous** avez eue sur lui. Enfin! Il **vous** préférait à **moi**, hélas! **Je** n'étais pas jalouse, oh, pas du tout. **Je** me rendais compte simplement que ce n'était pas sage. Maintenant, **vous** ne pouvez plus rien pour lui. Et **vous** voilà toute baignée de larmes et **vous** ne me tenez plus tête. Et votre regard ne **me** défie plus. Où donc ont disparu votre insolence, votre sourire ironique, vos moqueries? [...]

(หน้า 11)

บทแปล

มาร์เกอร์ิต พูดกับจูเลียต

[...] (พูดกับมารี) [...] **เจ้า** มีอิทธิพลที่ไม่ดีต่อพระองค์ สุดท้ายแล้วก็ทรงโปรด **เจ้า** มากกว่า **ข้า** แหม **ข้า** ไม่ได้ฉลาดหรอกนะ ไม่แม้เพียงน้อยนิด เพียงแต่ **ข้า** รู้ดีกว่ามันไม่ฉลาดเอาเสียเลย ตอนนี้ **เจ้า** ก็ช่วยกระไรองค์ราชาไม่ได้อีกแล้ว ตัว **เจ้า** ก็นอนจมกองน้ำตา และไม่สามารถมาต่อกรกระไร **ข้า** ได้อีก สายตาของ **เจ้า** ก็ไม่ได้ท้าทาย **ข้า** แล้วเช่นกัน นิสัยอดีต รอยยิ้มเยาะ และท่าทีเย้ยหยันของ **เจ้า** หายไปอยู่ที่ใดเสียแล้วเล่า [...]

(หน้า 12)

ตัวอย่างที่ 6 เป็นตอนที่ราชินีมาร์เกอร์ิตไม่พอใจที่ราชินีมารีร้องไห้คร่ำครวญไม่หยุดเพราะยอมรับไม่ได้ว่าราชาเบร็องเฌกำลังจะสวรรคต ราชินีมาร์เกอร์ิตจึงแสดงความขุ่นเคืองออกมาทางน้ำเสียง เนื่องด้วยศักดิ์ฐานะ นิสัยพื้นฐาน และอารมณ์ขณะพูดทำให้ผู้วิจัยแปลคำที่ราชินีมาร์เกอร์ิตเรียกแทนตนเองว่า “Je/ข้า” และ

แม้จะเรียกราชินีมารีด้วยสรรพนามเช่นเดิมว่า “Vous” แต่คำศัพท์ที่ใช้และรูปประโยคกลับบ่งบอกความไม่พอใจชัดเจน ผู้วิจัยจึงแปลว่า “เจ้า” ดังเดิม แต่จะถ่ายทอดบทสนทนาโดยใช้คำด้านลบ ซึ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงน้ำเสียงเย้ยหยันและประชดประชันของราชินีมาร์เกอริต

ตัวอย่างที่ 7

ต้นฉบับ

MARGUERITE, à Marie.

Ne l'embrouille pas. Tu ne lui fais plus que du tort.

(หน้า 65)

บทแปล

มาร์เกอริต พูดกับมารี

อย่าไปทำให้เขาสับสนสิ เจ้ามีแต่จะสร้างปัญหา

(หน้า 66)

ตัวอย่างที่ 7 เป็นตอนที่ราชินีมาร์เกอริตรำคาญราชินีมารีกระทั้งทนไม่ไหว ในต้นฉบับ สรรพนามที่เรียกราชินีมารีเปลี่ยนจาก “Vous” เป็น “Tu” ซึ่งน่าจะเป็นการกดผู้ฟังให้อยู่ในระดับที่ต่ำลง แต่ในบทแปลภาษาไทยผู้วิจัยยังคงแปลว่า “เจ้า” เช่นเดิม ด้วยเหตุผลที่คนไทยจะไม่ใช้สรรพนามสำหรับคนชั้นล่างเพื่อแทนราชาหรือราชินี แต่อาจปรับน้ำเสียงให้ดูกระด้างขึ้นเพื่อแสดงความรู้สึกเหนียวแน่น รำคาญ

บทสรุป

งานวิจัยเรื่องการถ่ายทอดสรรพนามในการแปลบทละครเรื่อง *ราชันนิราศ* แสดงให้เห็นการทำงานในขั้นตอนของการทำความเข้าใจ และการถ่ายทอดบทแปล ตามหลักทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายของสถาบัน ESIT ประเทศฝรั่งเศส ผู้อ่านจะเห็นได้ชัดเจนว่าการแปลไม่ได้กระทำในระดับภาษา ไม่ใช้การแทนที่คำในภาษาหนึ่งด้วยคำในอีกภาษาหนึ่ง แต่จะต้องทำความเข้าใจระบบของสรรพนามในภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง ต้องศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้คำสรรพนามในแต่ละภาษา ซึ่งในกรณีของภาษาไทยนั้น จะให้ความสำคัญกับวัย เพศ สถานะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา ระดับภาษาและอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด และเมื่อตัวละครหลักมีสถานะเป็นราชาและราชินีก็ทำให้ต้องศึกษาการใช้ราชาศัพท์ นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับงานเขียนประเภทบทละครซึ่งมีลักษณะการใช้ภาษาที่กระชับ ชัดเจน และเป็นธรรมชาติ เพื่อให้สามารถนำไปสร้างเป็นละครเวทีได้โดยที่ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวและอารมณ์ที่สื่อได้ในทันที

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา นาคสกุล. (2540). คำสรรพนามในภาษาไทยสะท้อนวัฒนธรรมไทย. *จดหมายข่าว*

ราชบัณฑิตยสถาน. ปีที่ 7 (ฉบับที่ 73). สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2562, จาก

<http://www.royin.go.th/?knowledges=คำสรรพนามในภาษาไทยสะท้อน>

จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2544). *แปลแปลงและแปรรูปบทละคร*. กรุงเทพฯ: ศยาม.

นพมาศ แววงษ์. (2550). *ปริทัศน์ศิลปการละคร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์.

- มัทนี รัตนิน. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะการกำกับการแสดงละครเวที. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นววรรณ พันธเมธา. (2559). *คลังคำ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). *ราชาศัพท์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เลเดแรร์, มาริอานน์, และคณะ. (2540). *ศาสตร์การแปล: รวมบทความเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ* (จิระพรชัย บุญเกียรติ และคณะ, ผู้แปล). นพพร ประชากุล (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์แปล คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรนนท์ อักษรพงศ์. (2528). *การใช้ราชาศัพท์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ฝ่ายวิจัย.
- วิลยา วิวัฒน์สร. (2545). *การแปลวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร เกษประทุม. (2530). *ราชาศัพท์ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์ กราฟฟิคอาร์ต.
- ชุตินา มณีวัฒนา (2019, เมษายน 2562). *ประวัติละครตะวันตก: ละครในศตวรรษที่ 20*. [PowerPoint]. สืบค้นจาก http://www.elfar.ssru.ac.th/chutima_ma/pluginfile.php/40/block_html/content/10.แนวโน้มของละครร่วมสมัย.pdf

ภาษาต่างประเทศ

- Hubert M. (1990). *Eugene Ionesco*. Malesherbes: Maury-Imprimeur S.A.
- Gale, T. (2006). Ionesco, Eugene 1912–1994. Retrieved from <https://www.encyclopedia.com/arts/culture-magazines/ionesco-eugene-1912-1994>
- Unseth, P. (2011). A False Claim of Translation Quality: Deliberately Omitting Polite Morphology. Retrieved from https://www.diu.edu/documents/gjalens/Vol5-2/Unseth_politeness.pdf